

به نام دوست...

کتاب شیراز

نجمه دری

شوریده شیرازی

www.ketab.ir

سرشناسه	: دري، نجهه، ۱۳۵۵ -
عنوان و نام پديدآور	: شورپده شيرازي / نجهه دري.
مشخصات نشر	: شيراز: قلمكه: سازمان فرهنگي، اجتماعي و ورزشي شهرداري شيراز، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهري	: ۱۱۲ ص: مصور؛ ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.
شابك	: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۲۳-۵۰-۵
وضعيت فهرست نويسي	: فييا
يادداشت	: كتابنامه: ص. [۱۱۱]-۱۱۲.
موضوع	: شورپده شيرازي، محمدي، ۱۲۳۶ - ۱۳۰۵.
موضوع	: شعر فارسي — قرن ۱۳ ق.
موضوع	: Persian poetry — 19th century
موضوع	: شعر فارسي — قرن ۱۳ ق. — تاريخ و نقد
موضوع	: Persian poetry — 19th century — History and criticism
شناسه افزوده	: سازمان فرهنگي، اجتماعي و ورزشي شهرداري شيراز
رده بندي كنگره	: PIR۳۷۹۱
رده بندي ديويي	: ۸۴۱/۵۰۹
شماره كتابشناسي ملي	: ۸۴۸۶۶۱۷
اطلاعات ركورد كتابشناسي	: فييا

نشر قلمكه

با سپاس از دكتور مرتضي جعفري

معاون فرهنگي، اجتماعي و ورزشي شهرداري شيراز

كتاب شيراز

شورپده شيرازي

نجهه دري

عضو هيات علمي دانشگاه تربيت مدرس

ناشر: قلمكه و سازمان فرهنگي، اجتماعي و ورزشي شهرداري شيراز

چاپ نخست: ۱۴۰۰

تيراز: ۵۰۰ نسخه

حروفچين و صفحه آرا: سميرا چناري

طراح جلد: ياسم الرسام

ليتوگرافي و چاپ: واصف

شيراز، صندوق پستي: ۸۳۱-۷۱۹۵۵

فهرست مطالب

عنوان.....	صفحه.....
سخن نخست.....	۸
فصل اول: زندگی و سرگذشت	
زندگی‌نامه.....	۱۲
عادات و اوصاف.....	۲۵
شوریده و شاعران.....	۲۶
ملاقات شوریده با سیدجمال‌الدین اسدآبادی.....	۳۳
فصل دوم: آثار و شعر شوریده	
آثار.....	۳۶
شعر شوریده.....	۳۸
مضامین شعر شوریده.....	۳۸
مدح و مدیحه‌سرایی.....	۳۸
اشعار مذهبی: تحمیدیه و مدح و منقبت اهل بیت (ع).....	۳۸
مدح پادشاهان و امیران.....	۳۹
ارادت به دوستان و یادکرد شاعران.....	۴۰
هجو.....	۴۱
مفاخره و خودستایی شاعرانه.....	۴۲
شکوه و شکایت.....	۴۳
اشاره به اساطیر ایرانی.....	۴۴
عشق.....	۴۶
روحیه حماسی.....	۴۹
استناد به آیات قرآن و احادیث.....	۵۰

۵۲	یادکرد نابینایی
فصل سوم: ویژگی‌های زبانی و ادبی	
۵۶	زبان شوریده
۵۸	افعال و واژگان
۶۰	زبان طنز
۶۳	واژگان عامیانه و محاوره
۶۶	اصطلاحات شیرازی
۶۹	وجه تمایز ادبی
۷۰	صور خیال
۷۱	خیال‌پردازی بدیع
۷۳	کاربرد رنگ‌ها در شعر شوریده
۷۴	حس‌آمیزی
۷۶	بازتاب جنگ جهانی اول در شعر شوریده
فصل چهارم: به روایت شعر	
۸۲	بکن، مکن
۸۳	دیده جان
۸۴	زلف چلیپا
۸۵	مینای دگر
۸۶	دل از من ربایی
۸۷	روی نکو
۸۸	دیوانه و سرمست
۸۹	شرح هجران تو
۹۰	دل آرام ندارد
۹۱	بار فراق تو
۹۲	یکبار نگفتی
۹۳	بت سرو قد
۹۴	به بر بگیرمش
۹۵	پریدیم و برفتیم
۹۶	تنگ است دلم

سخن نخست

بیان موضوع جریان بازگشت ادبی، اندیشه ادبی مسلط در عصر قاجاریه بود. شاعران عصر قاجار در صدد نبودند که مکتب‌هایی خاص ایجاد کنند و به این موضوع توجه نداشتند. همت آنان این بود که به‌زعم خودشان، ادبیات را از بن‌سبک‌های سبک هندی و پیچیدگی‌های آن رهایی بخشند و آن را به مرزهای شکوه و عظمتش در سبک‌های خراسانی و عراقی برسانند یا نزدیک کنند.

با این توضیح که از اوایل عهد قاجار، بازار سخن در ایران، برخلاف عهد صفوی، رونق یافت و جای مشتریان هندی را دربارهای ایرانی گرفت و به دنبال آن، روش فردوسی، فرخی، سعدی، حافظ و برخی دیگر از شاعران بزرگ به‌جای مضمون‌پردازی‌ها و باریک‌اندیشی‌های سبک هندی، رواج و رونق پیدا کرد؛ رواج و رونقی که در اقصای نقاط ایران اتفاق افتاد و در پرتو آن، هرکس اندک ذوقی داشت، از حمایت شاهزادگان قاجاری و حکام محلی برخوردار شد و به این ترتیب، مجموعه عظیمی از شعر پارسی در این عصر پدید آمد.

رایج‌ترین قالب‌های شعری شاعران سبک‌های خراسانی و عراقی از جمله قصیده و غزل، دستمایه تقلید و اقتفای شاعران واقع شد. عده‌ای

قصیده‌سرایی به‌شیوه شاعران سبک خراسانی و عهد سلجوقی و عده‌ای غزلسرایی به‌شیوه شاعران سبک عراقی را سرمشق کار شاعری خود قرار دادند.

آنان بر آن بودند تا به‌زعم خود، شعر فارسی را از پیچیدگی‌های سبک هندی و انحطاط و ابتذال زبانی شعر عامیانه دوره صفوی برهانند؛ چرا که معتقد بودند که شعر فارسی در دوره رواج سبک هندی، از مسیر اصلی خود خارج شده است؛ یعنی بخشی از آن، که در هند رشد یافته، دچار پیچیدگی‌های زبانی و تخیلات پیچ در پیچ شده و بخشی از آن، که در ایران (خارج از دربار) گسترش یافته، گرفتار ابتذال و عامیانی شده است؛ بنابراین لازم بود که در این‌باره بازنگری کنند. به‌دنبال این باور، تقلید از سبک شاعری و نویسندگی گذشتگان رواج پیدا کرد و اندیشه بازگشت و سرودن شعر به سبک قدما که از اوایل دوره صفوی آغاز شده بود، در تمام دوران حکومت قاجار ادامه یافت.

در این میان، شوریده شیرازی نیز به‌عنوان یکی از شاعران نامی دوران معاصر، در سرودن انواع شعر به‌ویژه قصیده و قطعه و غزل، به‌شیوه شاعران سبک بازگشت، درخور توجه است. اشعارش سرشار از مضامین بکر و معانی نو و ترکیبات تازه است. او در به‌کار بردن اصطلاحات عامیانه مهارت داشت و می‌توان وی را با رودکی و ابوالعلا معری مقایسه نمود، چنان‌که خود نیز به آن اشاره دارد:

من نه شوریده شیدام، که اندر این عصر
بوالعلا دگر و ابن‌عباد دگرم

پرداختن به شعر او، همراهش آشکار کردن زوایایی از هنر، اندیشه و خلاقیتی است که او علی‌رغم فراز و فرودهای بسیار زندگی فردی و

اجتماعی دوران خود، از آن بهره‌مند بوده است؛ شاعری که از قریحه، هوش، ذکاوت، حافظه و ذوق بسیار برخوردار بوده و خوش‌آوازی و ماندگاری خود را در تاریخ ادبیات این سرزمین، از قبل همین صفات و قابلیت‌ها به‌دست آورده است.

آنچه در پی می‌آید؛ کوتاه‌نگاهی به زندگی، شعر و دوران اوست.